

GUIA DIDÀCTICA

NOBLES i CAVALLERS entre DOS MONARQUES

La Guerra de Successió
als fons de l'Arxiu Nacional de Catalunya

1714 / 2014

Generalitat de Catalunya
Departament
de Cultura

AINCI
Arxiu Nacional de Catalunya

ORGANITZACIÓ

Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura
**Direcció General d'Arxius, Biblioteques,
Museus i Patrimoni**

Director general:
Joan Pluma Vilanova

Arxiu Nacional de Catalunya

Director:
Josep Maria Sans Travé

Cap del servei de coordinació:
Francesc Balada Bosch

**Cap de l'Àrea de fons de
l'administració**
Àngels Bernal Cercós

Cap de l'Àrea de fons històrics:
Josep Fernandez Trabal

**Cap de l'Àrea de fons d'imatges,
gràfics i audiovisuals**
Imma Navarro Molleví

Responsable d'acció cultural:
Francesc Olivé Ollé

EXPOSICIÓ

Comissaris:
Francesc Olivé Ollé
Miquel Pérez Latre

Suport al comissariat:
Montserrat Gisbert Bel

Assessorament històric:
Josep Fernandez Trabal

Recerca documental:
Montserrat Gisbert Bel
Amb la col·laboració de Mireia Bo
Gudiol, Amèlia Castán Ranch, Rosa
Cruellas Serra, Pilar Frago Pérez, i
Susana Penelo Werner

Reproducció dels documents:
Íngrid Gómez Rodríguez
Joan Ramon López Muñoz
Arnau Pascual Monells
Lluís Saura Martí

Restauració dels documents:
Anna Andrades Marquez
Gemma Goicoechea Foz
Jordi Monell Renart
Mireia Ricart Jané

Materials didàctics:
Pilar Reverté Vidal

Suport administratiu:
Victòria Feliu Portusach
Encarna Roca Rodríguez
María José Tàrraga Ortuño

Projecte expositiu:
3carne33.com

Producció i muntatge:
Usquam3
Platalech SL
J. Juanola SL

Agraïments:
Museu Palau Mercader · Ajuntament
de Cornellà de Llobregat.
VINSEUM – Museu de les Cultures
del vi de Catalunya · Ajuntament de
Vilafranca del Penedès.
Lluís Desvalls Maristany, marquès
d'Alfarràs.

Donants i dipositants de fons
documentals a l'Arxiu Nacional de
Catalunya que han servit per a la
realització d'aquesta exposició:

Germans Pilar, Maria, Montserrat, Ramon i
Adela Alòs-Moner i Vila; Germans Joaquim
Maria, Josep Maria, Rafael, Xavier Maria,
Isabel Maria, Jorge Maria i Maria Cristina
d'Arquer Blanc; Dolors Arrufat i Figueras;
Lluís i Carles

Bach i Portabella; Albert i Antoni Maria
Barella Civit; Caixa d'Estalvis i Pensions
de Barcelona; Germans Ignasi-Maria,
Antoni i Xavier Carreras i de Nadal;
Gabriel Feliu de la Peña; Josefina
Martínez Castro; Mercedes Mencos
Bosch, comtessa vídua del Montseny;
Josep Maria Milá Mencos, comte del
Montseny; Germans Mercedes,
Clementina, Reyes, Lorenzo i Inés Milá
Mencos; Germans Luís María, Miguel,
Rafael, Montserrat i María Asunción Milá
Sagnier; Germans Lourdes, Leopoldo,
Lucía, Blanca, Àgueda i María Milá
Vidal-Ribas; Cecília Millet i Genové;
Carles de Montoliu i de Carrasco, baró
de l'Albi; Ramon Manuel de la Mora i de
Planell; Francesc d'Assís de Moxó i
Alonso-Martínez, marquès de Sant Mori;
Guillem de Pallejà i Ferrer-Cajigal,
marquès de Montsolís; Província de
Catalunya de la Companyia de Jesús;
Ágatha Ruíz de la Prada y de
Sentmenat, marquesa de Castellodorsius
i baronessa de Santa Pau; Juan de
Sentmenat y de Urruela, marquès de
Benavent; Santiago de Sentmenat y de
Urruela, marquès d'Orís; Germans
Ignacio, Pablo Enrique i Juan Manuel
Umbert Millet.

INTRODUCCIÓ

L'exposició *Nobles i cavallers entre dos monarques. La Guerra de successió als fons de l'Arxiu Nacional de Catalunya*, es presenta com una oportunitat per aprofundir en diversos aspectes del currículum dels ensenyaments secundaris.

Basada en documentació procedent de fons patrimonials i de personatges que es varen situar en bàndols oposats durant la guerra, ens aporta una informació de caràcter personal, més rica en detalls, que la que ens podria aportar la documentació militar o administrativa de caràcter més oficial, i pot complementar el treball realitzat pels alumnes a partir d'altres fonts consultades.

Quant al potencial didàctic de la mostra, la principal característica és que facilita el desenvolupament d'un treball competencial, ja que permet incidir en la **metodologia de treball de l'investigador** i aprofundir en la idea de la **història com a procés d'interpretació**:

D'una banda, es disposa de *fonts primàries* de gran interès, la diversitat documental de les quals facilita la contrastació i permet remarcar la importància, en un procés de recerca històrica, de les fonts primàries que han de ser tractades amb una metodologia rigorosa, des de l'anàlisi de la seva fiabilitat i la subjectivitat fins a la necessària contrastació de la informació.

De l'altra es presenten *fonts secundàries* de gran interès, com les procedents del Fons Josep Rafael Carreras i Bulbena, historiador de principis del s. XX que va realitzar una recerca quan es commemorava el bicentenari de la Guerra de Successió i que ens ha llegat els seus documents de treball relacionats amb aquesta investigació.

Finalment, un tercer nivell, vindria representat per la mateixa *exposició*, en tant que *interpretació construïda* i, per tant, com a font secundària en sí mateixa.

Descripció de la mostra:

L'exposició proposa un recorregut per 3 grans eixos temàtics: 1. Catalunya i Europa al 1700, 2. Catalunya, escenari de guerra, i 3. Un país sotmès.

- Els colors dels plafons indiquen l'àmbit dins del qual s'inscriuen.
- Els plafons consten d'una estructura central que conté la informació principal i d'uns laterals que presenten informació complementària (biografies, cronologia i alguns documents significatius)
- Les vitrines associades als plafons presenten alguns documents originals relacionats amb la temàtica tractada.

Possibilitats d'explotació didàctica:

L'exposició presenta diferents possibilitats d'explotació didàctica que correspondrien a diversos interessos i a diferents nivells educatius.

1. Permet entendre **la guerra des de la visió de la noblesa catalana** de l'època

Presenta dos nivells d'aprofundiment:

- Una primera lectura, senzilla es pot fer a partir de la lectura dels títols dels plafons secundaris i els textos que els acompanyen

La segona lectura, o nivell d'aprofundiment, es pot assolir amb la lectura dels textos explicatius que acompanyen els documents i dels propis documents

Enllaç amb el currículum:

Els continguts de la mostra poden ser útils per aprofundir en diferents aspectes curriculars dels ensenyaments secundaris, a tall d'exemple:

Proposta	Nivell educatiu recomanat
<i>La guerra des de la visió de la noblesa catalana de l'època.</i>	ESO (4rt curs) Batxillerat (1er i 2on curs) CFGM i CFGS
L'organització dels arxius	CFGM i CFGS (relacionats amb arxiu i gestió documental) BTX (especialment alumnat que ha de realitzar un treball de recerca)
Metodologia de treball de l'investigador	BTX (especialment alumnat que ha de realitzar un treball de recerca)
La història com a procés d'interpretació	
L'exposició, en tant que discurs elaborat	

A continuació es desenvolupa la proposta *La guerra des de la visió de la noblesa catalana de l'època.* que correspondria al primer i segon nivell de lectura de l'exposició i adreçada a l'alumnat de ESO (4rt curs) Batxillerat (1er i 2on curs)

Per aprofundir en l'exposició, en tant que discurs elaborat, podeu utilitzar la fitxa "*Observació d'una exposició*" que trobareu a <http://sdanc-recursos.blogspot.com.es/>

Més informació sobre els continguts de l'exposició

- **Web ANC**
- **Web Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya**
- **Dossier de premsa**
- **Cartell de l'exposició**
- **Web del Tricentenari**

FITXA DIDÀCTICA

Aquesta proposta didàctica s'adreça especialment a l'alumnat d'ensenyament secundari, tant d'ESO (4rt curs) com de Batxillerat i de Cicles Formatius.

Objectius:

1. Apropar l'alumnat al coneixement de la Guerra de Successió com un dels moments determinants de la nostra història
2. Promoure la necessitat d'abordar la història com una disciplina científica basada en l'anàlisi de fonts primàries, dins de les quals els documents d'arxiu tenen un rol rellevant.
3. Incidir en la metodologia de la recerca històrica.

Continguts que es treballen de forma més destacada

1. La situació a Catalunya en el context de la Guerra de Successió
2. La situació internacional com a factor determinant en el conflicte i el seu desenllaç
3. Els principals esdeveniments que marquen la Guerra de successió
4. El rol que representa la noblesa catalana al llarg del conflicte
5. Les conseqüències de la Guerra per a Catalunya

Les competències que es treballen, en general, es relacionen amb:

ESO:

- Les competències metodològiques:

Contrastar la informació a partir de fonts diverses, comparant-la per tal de desenvolupar un pensament crític i creatiu.

- Les competències personals:

Configurar la pròpia identitat personal, social i cultural, amb els referents culturals i històrics disponibles del seu entorn

Batxillerat:

- Competència comunicativa
- Competència en recerca
- Competència personal i interpersonal
- Competència en el coneixement i la interacció amb el món

Orientacions metodològiques

Es proposa realitzar la visita emmarcada dins de les activitats d'aula:

Activitats de preparació (a l'aula):

1. Recordar i revisar els continguts treballats a l'aula sobre el tema de l'exposició
2. Explicitar els objectius de la visita
  - Enumerar els objectius didàctics que es pretenen assolir amb l'activitat i les preguntes a què caldrà donar resposta en el text de síntesi de l'activitat que es realitzarà a l'aula després de la visita.
  - Es proposa lliurar un quadern a l'alumne amb les activitats a realitzar durant la visita

Visita a l'exposició

1. El professor pot fer una breu presentació de l'exposició i de cadascun dels àmbits (**Dossier de premsa de l'exposició**)
2. Els alumnes, en petits grups o individualment, faran l'observació de cadascun dels àmbits per tal de donar resposta a les preguntes que s'especifiquen en el *Quadern de l'alumne*

Activitat de síntesi (a l'aula):

Una vegada a l'aula es posaran en comú les respostes a les preguntes i es redactarà un text de síntesi a partir de la informació obtinguda durant la visita.

En el text caldrà:

- Exposar les causes i conseqüències de la Guerra de Successió,
- Argumentar quins van ser els fets més rellevants de la guerra
- Identificar els documents més transcendents relacionats amb el conflicte
- Explicar quin rol van representar els cavallers i nobles de Catalunya durant la Guerra de Successió.

Podeu cercar documents complementaris a l'aplicació **ANC@ula**

<http://cultura.gencat.net/anc/Sdanc/>

D'èspecial interès, els mapes codi doc. 4053, 4054, 4055, 4056, 4057, 4059